

Med o r i g i n a l menar man ju det som är ursprungligt, äkta och opåverkat av utifrån kommande inflytelser.

När det nu gäller människor och mänskliga förhållanden, så räknar man med att det i vårt s.k. själsinnehåll finnes dels sådant, som är från början givet, som är ursprungligt, och som alltså icke har kommit utifrån, och dels sådant, som under levnadsloppet tillföres utifrån genom sinnesorganen, och som bildar ett slags erfarenhetsmassa eller fernissa utanpå det från början givna, alltså utanpå vår ursprunglighet eller originalitet. Det är nog i allmänhet just denna yttersida, som vi mest visa upp i umgänget med varandra. Inte så ofta kanske kommer vårt ursprungliga jag fram i sin antingen ljuvliga eller avskräckande nakenhet.

Genom våra dagars tekniska underverk av mångahande slag väller det över oss nu en våldsamt flod av utifrån kommande inflytelser från hela jorden. Följden kan bli att endast särskilt starka personligheter förmå "bevara sin själ", som Albert Engström sade, d.v.s. rädda sin egenart, sin individualitet eller ursprunglighet.

Därför finna vi så få original i vår tid. Det finnes dem som att vi löpa risk att bli standardtyper, likriktade och utan självständighet, eller, som det heter nånstans i bibeln "som rö, som drivas hit och dit av vinden". Detta borde alla uppfostrare tänka på.

Men i äldre tider, innan de tekniska underverken, järnvägar, cyklar, bilar, tidningar, telefon och radio m.m. hade brutit isoleringsringen kring bygderna, då blevo de utifrån kommande inflytelserna varken så många eller så intensiva. Det ursprungligt givna hos den tidens människor kunde mera ostört utveckla sig. Det blev flera ~~käna~~ ~~kyrkor~~ s.k. bygdeoriginal.

När så den nya tiden började bryta in med sina konstiga uppfinningar m.m., så blev detta ofta helt förvirrande för de gamla originalen, ja, de ställde sig ibland avgjort fientliga till det nya.

Hov skulle beslutas, om socknen skulle teckna andelar i den föreslagna järnvägen förbi Grevie och Båstad. Klämmes Petter tog då de fint tjärade träskorna på, käppen i näven, och så stegade han bort till stämman i Hovs folkskola, och där sade han tydligt ifrån, vad han ~~så~~ tänkte om järnvägen. Han kallade den för "den ones anstalter", och han ansåg den därför syndig. Han slutade sitt tal såhär: "Ja å min nabo Kreschans Ola, vi si våss liasöm rajnt au mej edd." De frånsade sig allt ansvar i det vådliga företaget.

Vi förstår, att de gamle originalen ~~hade svårt~~ inte hade lärt att anpassa sig och följa med i utvecklingen, och därför verka de ofta kantiga och få något löjligt och humoristigt över sig. Att vara originell kommer därför ofta att uppfattas som konstig, besynnerlig o.s.v., vilket inte alltid är riktigt.

Tiden tillåter inte, att jag presenterar mera än några stycken av de gamla originalen. Alla hinner vi inte med, och inte känner jag till alla heller. Jag kan nämna Skräddare-Annan. Hon var en liten livlig gumma i Hov, och det utmärkande för henne var, att hon av ett inre tvång drevs att dikta verser om nästan allt som hände i bygden. Hon blev en tillfällighetsskaldinna, som anlätades av folk vida omkring. Hennes dikter upptecknades av framlidne kommunalordföranden Herman Pålsson i Hov, och de ägas nu av hans dotter fru Pettersson i Torekov.

"Munken" gick omkring och lagade lerkärl m.m. Han gick alltid dit vinden blåste, endast havet kunde hindra honom. Namnet Munken fick han på grund av sitt allvarliga filosofutseende och sitt långa helskägg. Hippiasa Janne var en gärna sedd gårdaförlhandlare.

Jäppa Svenpetter hade en ihålig käpp, i vilken han hade brännvin. Ibland skruvade han av kryskan, som var i form av en bågare, slog upp och tog sig en styrketår.

Länge Bonde och hans lilla gumma "Pottsjonelleskan" drog omkring på marknader och förevisade bilden i ett tittokän allmogel. Det var en

10 öre att få en titt i skåpet. Bilderna följde efter varandra alltefter som gumman drog runt en vev. Under tiden pratade hon oupphörligt men nästan alltid galet och på fel ställe: "Här ser vi den stora staden Spanien i Madrid", sa hon t.ex., "Och här visar jag er det stora slaget vid Lützen. Många ligga döda och sårade men man kan inte hjälpa, för man har inte tid" o.s.v. Men det kunde hända att det inte alls var något av det hon nämnde utan något helt annat. Långe Bonde fick detta namn därav, att hans ena ben var en ~~max~~ halv aln längre än det andra, så att han fick slänga det långa omkring, när han gick. Vid marknader utnyttjade han detta och höjde sig vid lämpliga tillfällen sakta upp på det långa benet, varvid han ju växte i längd till häpnad och förvåning för auditoriet.

Men innan vi lämna Bjäre, måste jag ~~nu~~ omtala det verkliga bygdeoriginalet Ola Drömmare. Han hörde egentligen till Ängelholm men vandrade omkring även i det övriga Bjäre. Hans namn var verkligen väl motiverat, ty han var en drömmare, en egendomlig, orolig, visionär sökare med riktning på en annan värld än den synliga. Ibland slog hans drömmar över till det bisarra, och då var han påve. Då utlovade han fina platser till sina många vänner. De skulle bli kardinaler, sändebud, biskopar o.s.v. Men eljest var han klar och redig om än egendomlig. Han var djupt religiös. Vid gudstjänsten stod han strax innanför dörren i kyrkan, gav alltid 10 öre i kollekt och själv tog han aldrig emot större gåvor än 10 öre. Han var, som sagt, en orolig sökare, och ett av hans vanliga uttryck var: "Vi människor är som havet, mest oroliga men ibland stilla och lugna". Ett annat ord av honom var: "Vår Herre har oss alla skapat men icke alla skrapat". Det kan ligga en djup sanning i detta.

Det var en konstnär i Ängelholm på sin tid, som gärna ville teckna Ola Drömmares drag, men det dröjde länge, innan det lyckades, för Ola kunde inte vara stilla så länge som behövdes. Konstnären och Ola blevo emellertid de bästa vänner, och vid ett av Olas besök blev Ola plötsligt mycket stilla och lugn. Han blev då avritad, och den

stol han satt i fick sedan heta "Påvestolen". Konstnären skriver om ~~Olaf Brönnar~~ detta tillfälle följande: "Tack du gamle, som går där i bygderna, långt borta från människors ävlan, som den ensamme vandraren, drömmaren om Guds nya kyrka! Tack för denna lilla stund av arbetsglädje och tystnad! Denna lilla stund, då jag fick etsa in i mitt minne denna höga panna med veck, plöjda i säregna fåror, denna egendomliga mun, så känslig med sina otaliga rynkor. Och så ögonen! Sådana ögon ägas blott av dem, som blickat sig trötta och sjuka och lidit och frågat inför värden, som ligga borta från allfarväg".

Ja, så skulle vi väl ta något även från Ljungbyhed, där jag haft min verksamhet i mera än 30 år. Ljungbyhed är ju, som väl alla veta, en gammal exercisplats, där militära övningar bedrivits ända sedan 1680-talet. Under den gamla tiden sommarövades här 4 regementen, nämligen 3 husarregementen och 1 infanteriregemente. Under den tid som lägren pågick, samlades här en hel del originella figurer, som levde i lägrens utkanter och livnärde sig på litet av varje. Här fanns blinda vissångare, klockebytare med fickorna fulla av blänkande fickur, skjutbanefolk, trollkarlar, lindansare m.m. Här träffades för första gången Sixten Sparre och Elvira Madigan, och visan om deras kärleks-saga och tragiska öde sjöngs länge av bl.a. de nämnda vissångarna. ~~Jag har skrivit~~ Jag har visan upptecknad, och den kommer för resten i Skånes Hembygdsförbunds årsbok i år.

Men jag får nämna "Landskrona löpare". Han kallades så, därför att han springande hela vägen befordrade ärenden åt officersfruarna mellan Ljungbyhed och Landskrona.

Johannes Speleman kom vandrande i träskor och rundkullig hatt, och ~~han~~ dragspelet bar han under armen. Det blänkte av små bleckskålar ~~och~~ och andra beslag och hade tre "tonställare". Han satt ofta mitt i en krets av beväringar och sjöng med sin gubbfalsett till tonerna av dragspelet.

Böjstorp-Manuel var känd för att tillbringa sin lediga tid på "Kru-

ed, som spångens gastgivaregård då kallades. Han var förtjust i kaffejök. Men en gång hade han lovat sig själv dyrt, att han den kvällen skulle gå förbi krued utan att gå in där. Han lyckades, han gick förbi. Men om en stund stannade han i djup begrundan, och då var det någon som hörde att han höll följande tal till sig själv: "Det var duktigt gjort av dej, min käre Manuel, att du kunde gå förbi krued. Nu får du allt vända och gå in och få dig en jök, för det kan du ha förtjänt, som kunde gå förbi."

David i Ry omtalas utom för sin godmodiga originalitet även för sina ovanliga kroppskrafter. En gång blev han anfallen av ~~en skara~~ en skara rattare, som hade nagg till honom. David höll just då på att bära en tunna råg ned för förstugutrappan från loftet. Först satte han ordentligt ifrån sig säcken, och sedan dröjde det endast någon minut innan alla rattarna voro på vild flykt från gården. Det blev rättgång om saken genom rattarna, som stämde och yrkade ersättning för sveda och värk. Till sist frågade domaren: "Men hur kunde ni ensam reda er mot så många, då ni därtill bar en säck säd på ryggen"? Davids trygga svar blev: "Åh, daj fenge kössa väggana, tess daj komme ud".

Till bygdeoriginalen kan man även i någon mån räkna byspelemännen. Bland andra hade vi vid Ljungbyhed de bekanta "Berndtarna", Per, Sven och Bonde Berndtsson. De voro för ~~en~~ resten bekanta från Skansen och många spelmanstävlingar. Då bröderna spelade tillsammans, var det en njutning att höra dem. De voro särskilt bekanta för sina kadriljer, bröllopsmarscher och polkor. Per hade själv komponerat bl.a. en "näktergalspolska" och en "möllarepolska", och det var en verklig upplevelse, när han med en van knyck slängde fiolen under hakan och drog till med den långa konstnärstråken.

Hemma i Västra Karup hade ju "Finkakalen" eller "Finken", som dock väl mest var dansbanespelman men som sådan oöverträffad. Han var en mycket originell person. Under hans sista år slutade han spela. Det

ett par kyrkor varje söndag.

Ja, de gamla spelmännens tid är förbi, strängarna på deras fioler ha brustit och deras vackra musik, som ingen kan helt göra efter, har tystnat för alltid. Jag vill icke uttala mig om den s.k. moderna musiken, men jag bugar mig djupt för folkdanserörelsen. Den kan kanske ge oss åter mycket av den gamla ursprungligheten.

Och om de gamla bygdeoriginalen kan man väl använda de bekanta ord^{de} den av Runeberg om Lotta Svärd: "Mågot tålde skrattas åt, men mycket att hedras ändå."

Det är ett vidsträckt fält som hembygdsvästern omspännes. Det gäller inte bara att plocka och plocka gamla museipjäsnar, men bekämpa

att bevara hembygds-
västern för de representerade
genom bara att vara natur-
skriftsförklarings. — En annan sak är det rent människliga,
att komma den yngre tidens människor in på livet och
förstå deras problem och svårigheter m.m. En liten
glimt från den yngre tidens människor hos jag nu
sittat på, och som samma kan man väl om bygde-
originalen använda Runebergs ord om Lotta Svärd: